

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava 2015. Ovaj prevod je nastao uz podršku Fiducijarnog fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Tekst prevoda ne obavezuje Sud. Za sve dodatne informacije pročitajte ceo tekst obaveštenja o autorskom pravu na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2015. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe Cour européenne des droits de l'homme, 2015. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

DRUGO ODELJENJE

**PREDMET HALDIMAN I OSTALI PROTIV ŠVAJCARSKE
(HALDIMANN ET AUTRES c. SUISSE)**

(Predstavka br. 21830/09)

PRESUDA

STRAZBUR

24. februar 2015.

*Ova presuda će postati pravosnažna u skladu sa članom 44. stav 2 c. Konvencije.
Moguće su redaktorske izmene.*

U predmetu Haldimann i ostali protiv Švajcarske,

Evropski sud za ljudska prava (drugo odeljenje), u veću sastavljenom od :

Işıl Karakaş, *predsednica,*

András Sajó,

Nebojša Vučinić,

Helen Keller,

Paul Lemmens,

Egidijus Kūris,

Robert Spano, *sudije,*

i Stanley Naismith, *sekretar odeljenja,*

Nakon rasprave na zatvorenoj sednici od 20. januara 2015,

Izriče sledeću presudu usvojenu tog dana:

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 21830/09) protiv Švajcarske konfederacije čija su se četiri građana, gg. Ulrich Mathias Haldimann («prvi podnosilac predstavke»), Hansjörg Utz («drugi podnosilac predstavke»), gđe Monika Annemarie Balmer («treći podnosilac predstavke») i Fiona Ruth Strebel («četvrti podnosilac predstavke»), obratila Sudu 3. aprila 2009 na osnovu člana 34 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda («Konvencija»).

2. Podnosiocima predstavke zastupao je g. R. Mayr von Baldegg, advokat iz Lucerna. Švajcarsku vladu («Vlada») zastupao je njen agent g. Adrian Scheidegger, iz Odeljenja za Evropsko pravo i međunarodnu zaštitu ljudskih prava iz Saveznog ureda za pravosuđe.

3. Podnosioci predstavke tvrde da su bili žrtve povrede njihovog prava na slobodu izražavanja zaštićenom članom 10 Konvencije.

4. 23. novembra 2010, predstavka je dostavljena Vladi.

5. *Media Legal Defence Initiative* (MLDI) je dobila dozvolu da interveniše u pisanom postupku (član 36 § 2 Konvencije i pravilo 44 § 3 Pravilnika Suda).

ČINJENIČNO STANJE**I. OKOLNOSTI SLUČAJA**

6. Podnosioci predstavke su rođeni 1953, 1950, 1969. i 1969. i imaju boravišta u Usteru, Cirihu, Beretsvilu i Nusbaumentu.

7. Činjenice ovog slučaja, kako su ih predstavili podnosioci predstavke, mogu se rezimirati na sledeći način.

8. Nakon godišnjih izveštaja ombudsmana kantona Cirih za privatno osiguranje i pisama koja je od televizijskih gledalaca dobijala redakcija «*Kassensturz*», nedeljne emisije o zaštiti potrošača koja se već godinama emituje na švajcarskoj televiziji nemačkog govornog područja (SF DRS), a u kojima je izražavano njihovo nezadovoljstvo agentima osiguranja s naglaskom na nepreciznosti u njihovom radu, treći podnosilac predstavke, autorka pomenute emisije, pripremila je jednu reportažu o praksi u oblasti prodaje proizvoda životnog osiguranja.

9. Ona se dogovorila, s odgovornim urednikom te emisije (drugi podnosilac predstavke), i s glavnim urednikom SF DRS (prvi podnosilac predstavke), da razgovore između klijenata i agenata osiguranja snima skrivenom kamerom, kako bi dokazala manjkavosti njihovog rada.

Odlučeno je da se ti razgovori snimaju u jednom privatnom stanu, a da ih zatim komentariše jedan stručnjak za osiguranja.

10. Četvrti podnosilac predstavke, novinarka SF DRS, dogovorila je razgovor s jednim agentom osiguranja društva X, do kog je došlo 26. februara 2003. Ona se predstavila kao klijentkinja zainteresovana da sklopi ugovor o osiguranju života. U prostoriji u kojoj je trebalo da se taj razgovor održi instalirane su dve skrivene audiovizuelne kamere (*Lipstickkamas*), koje su snimak razgovora prenosile u susednu prostoriju gde su se nalazili treći podnosilac predstavke i jedan stručnjak za osiguranja. U toj prostoriji su se nalazili i jedan kameraman i jedna tehničarka čiji je zadatak bio da snime ocenu razgovora od strane pomenutog stručnjaka.

11. Po okončanju razgovora, treći podnosilac predstavke je ušla u prostoriju i predstavila se kao urednica emisije « *Kassensturz* », objasnivši agentu osiguranja da je razgovor snimljen. Agent joj je odgovorio da je to i očekivao (« *Das habe ich gedacht* »). Ona mu je rekla da je napravio neke veoma ozbiljne greške i pozvala ga da dâ svoje mišljenje, što je ovaj odbio.

12. Zatim su se prvi i drugi podnosilac predstavke dogovorili da emituju delimično snimljeni razgovor u jednoj od narednih emisija « *Kassensturz* ». Predložili su osiguravajućem društvu X da se izjasni o razgovoru i o izraženoj kritici uveravajući ga da će lice i glas agenta biti maskirani i da stoga neće biti prepoznatljivi. I zaista, podnosioci predstavke su pikselizovali lice agenta tako da su nakon te transformacije samo još boja kose i njegove kože bile vidljive, kao i njegova odeća. Njegov glas je takođe bio izmenjen.

13. 3. marta 2003, agent osiguranja je poveo građansku parnicu pred Okružnim sudom u Cirihu s namerom da spreči emitovanje spornog snimka. Ta tužba je odbačena rešenjem od 24. marta 2003.

14. 25. marta 2003, emitovane su neke sekvence tog razgovora od 26. februara, s tim što su lice i glas bili izmenjeni kako je i bilo predviđeno. Prethodnog dana je bio odbačen i zahtev za privremenu meru radi zaštite interesa agenta osiguranja.

15. 29. avgusta 2006, sudija pojedinac u krivičnim stvarima okružnog suda u Dielsdorfu (kanton Cirih) oslobodio je prvo troje podnosilaca predstavke osumnjičenih za prislušivanje i snimanje drugih lica u smislu člana 179 bis, alineje 1 i 2 Krivičnog zakonika, a četvrtog podnosioca osumnjičenog za neovlašćeno snimanje razgovora u smislu člana 179 ter, prva alineja Krivičnog zakonika.

16. Kako glavni tužilac (*Oberstaatsanwalt*) kantona Cirih, tako i agent osiguranja u svojstvu oštećenog lica, uložili su žalbu na presudu od 29. avgusta 2006.

17. Presudom od 5. novembra 2007, Viši sud (*Obergericht*) kantona Cirih osudio je troje prvih podnosilaca predstavke zbog snimanja razgovora drugih lica u smislu člana 179 bis alineje 1 i 2 Krivičnog zakonika i zbog kršenja tajnosti ili privatnosti pomoću uređaja za video snimanje u smislu člana 179 quater alineje 1 i 2 Krivičnog zakonika. Četvrti podnosilac predstavke bila je osuđena za neovlašćeno snimanje razgovora u smislu člana 179 ter alineja 1 Krivičnog zakonika i zbog kršenja tajnosti ili privatnosti pomoću uređaja za video snimanje u smislu člana 179 quater alineja 1 Krivičnog zakonika. Prvo troje podnosilaca predstavke bili su osuđeni, uslovno, na petnaest dana-novčane od 350 švajcarskih franaka (CHF), na 200 CHF i na 100 CHF, a četvrti podnosilac predstavke je osuđena na pet dana-novčane kazne od 30 CHF.

18. Podnosioci predstavke su zajednički uložili žalbu na svoje presude Saveznom sudu, pozivajući se na svoje pravo na slobodu izražavanja u smislu člana 10 Konvencije. Po njihovom mišljenju, pribegavanje inkriminisanom postupku bilo je neophodno radi postizanja željenog cilja.

19. Presudom od 7. oktobra 2008, dostavljenom zastupniku podnosilaca predstavke 15. oktobra 2008, Savezni sud je prihvatio žalbu u delu koji se odnosi na glavnu optužbu kršenja tajnosti ili privatnosti pomoću uređaja za video snimanje u smislu člana 179 quater Krivičnog

zakonika. Savezni sud je ocenio da je u konkretnom slučaju prekršeno načelo optužbe i pravo na odbranu. Predmet je vratio na nižu instancu.

20. Žalba je odbačena i presuda je postala pravosnažna za ostatak optužbi. Savezni sud je smatrao da su podnosioci predstavke počinili dela na koja se primenjuje član 179 bis alineje 1 i 2 i član 179 ter alineja 1 Krivičnog zakonika i odbacio je argument opravdanja na koji su se pozvali podnosioci predstavke. Visoki sud je prihvatio veliki interes javnosti da bude informisana o praksi u osiguravajućim društvima koji je mogao da ima veću težinu od pojedinačnih interesa koji su u igri. Međutim, Savezni sud je ocenio da su podnosioci predstavke mogli izabrati druga sredstva, kojima se nanosi manja šteta privatnim interesima agenta osiguranja, na primer komentare godišnjih izveštaja ombudsmana, intervjue službenika ovog potonjeg i nezadovoljnih klijenata. Osim toga, umesto da razgovor snima skrivenom kamerom, novinarka je mogla da napravi zapisnik, iako bi njegoa dokazna vrednost bila manje očigledna. Najzad, snimak samo jednog slučaja nije dovoljan, po mišljenju Saveznog suda, da bi se obezbedile pouzdane indicije o iznesenim problemima. U toj oblasti su loši primeri česti i poznati javnosti. Emitovanje samo jednog slučaja nije dakle omogućavalo javnosti da izvuče globalne zaključke o kvalitetu saveta koje nude osiguravajuća društva.

21. Presudom Višeg suda kantona Ciriha od 24. februara 2009, podnosioci predstavke su oslobođeni glavne optužbe za kršenje tajnosti ili privatnosti pomoću uređaja za video snimanje u smislu člana 179 quater Krivičnog zakonika. Sud je dakle ublažio sankcije izrečene podnosiocima predstavke: prvo troje podnosilaca predstavke osuđeni su na novčane kazne od dvanaest dana-novčane kazne od CHF 350 (odnosno oko 290 evra (EUR)), CHF 200 (odnosno oko 160 EUR) i CHF 100 (odnosno oko 80 EUR) dnevno, umesto četrnaest dana-novčane kazne, a četvrti podnosilac predstavke je osuđena na četiri dana-novčane kazne od 30 CHF dnevno umesto pet dana-novčane kazne uslovno na dve godine. Protiv ove presude Saveznog suda podnosioci predstavke nisu uložili žalbu.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO I PRAKSA

22. Relevantne odredbe švajcarskog Krivičnog zakonika glase:

« Član 179 bis : Slušanje i snimanje razgovora drugih lica

Onaj ko, bez saglasnosti svih učesnika, bude slušao pomoću uređaja za prisluškivanje ili bude snimao na neki nosač zvuka neki razgovor koji nema javni karakter između dva lica,

onaj ko bude izvlačio neku korist od neke činjenice za koju je znao ili morao pretpostaviti da je za nju saznao nekim prekršajem iz alineje 1, ili s tom činjenicom upoznao neko treće lice,

onaj ko bude sačuvao ili učinio dostupnim nekom trećem licu snimak za koji je znao ili morao pretpostaviti da je realizovan prekršajem iz alineje 1, biće kažnjen, po prijavi, lišavanjem slobode do najviše tri godine ili novčanom kaznom.

Član 179 ter : Neovlašćeno snimanje razgovora

Onaj ko, bez saglasnosti ostalih sagovornika, bude snimao na neki nosač zvuka neki razgovor koji nema javni karakter a u kom učestvuje,

onaj ko sačuva neki snimak za koji je znao ili morao pretpostaviti da je realizovan prekršajem iz alineje 1, ili iz njega bude izvlačio neku korist, ili ga bude učinio dostupnim nekom trećem licu, biće kažnjen, po prijavi, lišavanjem slobode od najviše jedne godine ili novčanom kaznom.

Član 179 quater : Kršenje tajnosti ili privatnosti pomoću uređaja za video snimanje

Onaj ko, bez saglasnosti zainteresovanog lica, bude posmatrao pomoću nekog uređaja za video snimanje, ili fiksirao na nekom nosaču slika neku činjenicu koja spada u oblast tajni tog lica ili neku činjenicu u koju ne može svako da ima slobodan uvid i koja pripada oblasti privatnosti tog lica,

onaj ko bude izvlačio neku korist iz neke činjenice za koju je znao ili morao pretpostaviti da je sam za nju saznao nekim prekršajem iz alineje 1, ili s tom činjenicom bude upoznao neko treće lice,

onaj ko sačuva neki snimak ili ga učini dostupnim nekom trećem licu iako je znao ili morao pretpostaviti da nje taj snimak dobijen nekim prekršajem iz alineje 1, biće kažnjen, po prijavi, lišavanjem slobode do najviše tri godine ili novčanom kaznom».

23. Relevantni delovi Rezolucije 1165 (1998) Parlamentarne skupštine Saveta Evrope o poštovanju prava na privatnost koju je Parlamentarna skupština usvojila 26. juna 1998, glase:

« 10. Neophodno je stoga naći način da se omogući uravnoteženo uživanje dva temeljna prava podjednako zaštićena Evropskom konvencijom o ljudskim pravima: prava na poštovanje privatnosti i prava na slobodu izražavanja.

11. Skupština potvrđuje značaj prava na poštovanje privatnosti svakog, i prava na slobodu izražavanja, kao temelja demokratskog društva. Ta prava nisu ni apsolutna, niti su međusobno hijerarhizovana, s obzirom da imaju jednaku vrednost.

12. Skupština međutim podseća da pravo na poštovanje privatnosti garantovano članom 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima mora da štiti pojedinca ne samo od mešanja organa vlasti, već i od mešanja pojedinaca i privatnih institucija, uključujući i sredstva masovne komunikacije.

13. Skupština smatra da, pošto su sv države članice ratifikovale Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, a pošto osim toga brojna nacionalna zakonodavstva sadrže odredbe kojima se garantuje ta zaštita, nije stoga neophodno predlagati neku novu konvenciju da bi se garantovalo pravo na poštovanje privatnosti (...) »

PRAVO

I. O NAVODNOM KRŠENJU ČLANA 10 KONVENCIJE

24. Podnosioci predstavke se žale da je prekršeno njihovo pravo na slobodu izražavanja predviđeno članom 10 Konvencije koji glasi:

« 1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posedovanja sopstvenog mišljenja, primanje i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprečava države da zahtevaju dozvole za rad televizijskih, radio i bioskopskih preduzeća.

2. Pošto korišćenje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja obaveštenja dobijenih u poverenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva».

25. Vlada se protivi toj tezi.

A. O prihvatljivosti

26. Sud konstatuje da predstavka nije na očigledan način neosnovana u smislu člana 35 § 3 a) Konvencije. Sud ističe osim toga i da joj se ne suprotstavlja ni jedan drugi razlog za neprihvatljivost. Stoga je treba proglasiti prihvatljivo.

B. O meritumu

1. Teze strana u postupku

a) Podnosioci predstavke

27. Podnosioci predstavke tvrde da dejstva članova 179 bis i 179 ter Krivičnog zakonika nisu dovoljno predvidljivi. Po njihovom mišljenju, korišćenje skrivene kamere nigde nije eksplicitno regulisano a sudska praksa sudova i preporuke švajcarskog Saveta za štampu su

neodređene. Savezni sud pokušava da cenzuriše korišćenje istraživanja i skrivene kamere na apsolutan način.

28. Podnosioci predstavke dodaju da članovi 179 bis i 179 ter Krivičnog zakonika ne štite nepristrasnost komunikacija između lica, ni prava ličnosti, već poverljivost komunikacije u privatnoj sferi. U konkretnom slučaju, razgovor je obavljen u stanu koji nije pripadao agentu osiguranja i u njegovo radno vreme. Osim toga, nije postojao nikakav specifičan odnos poverenja između novinara i agenta osiguranja. Po njihovom mišljenju, ovde nije reč o zaštiti privatne i intimne sfere agenta osiguranja. Činjenica da su glas i lice agenta osiguranja bili maskirani u potpunosti menja situaciju.

29. Oni ističu osim toga da su poštovali svoje dužnosti i odgovornosti u konkretnom slučaju. U svojoj odluci br. 51/2007 švajcarski Savet za štampu odlučio je da su skrivena istraživanja dozvoljena ako su informacije od javnog interesa i ako ne mogu biti dobijene drugim sredstvima. Tema emisije čiji je cilj bio da privuče pažnju javnosti na loše funkcionisanje privatnog osiguranja u Švajcarskoj predstavljala je viši javni interes. Osim toga, novinari su slobodni u izboru sredstava za vođenje svojih istraživanja. Realistično predstavljanje bilo je neophodno u konkretnom slučaju; da su dokazi bili krivotvoreni, agent osiguranja bi bio dobio spor po privatnoj tužbi. Odvraćajući efekat je veoma važan s obzirom na apsolutni karakter rešenja Saveznog suda. Agent osiguranja je imao mogućnost da se izjasni o kritici podnosioca predstavke nakon snimanja a pre emitovanja, što je on odbio.

b) Vlada

30. Vlada ne osporava da sporne osude predstavljaju određeno «mešanje» u vršenje prava predmetnih lica na slobodu izražavanja. S druge strane, po mišljenju Vlade, to mešanje je predviđeno jednim jasnim i predvidljivim zakonom. Članom 179 bis štiti se efektivan razgovor a članom 179 ter spontani govor. Kako intimna i privatna sfera tako i pravo na sopstvene slike i reči zaštićeni su i odgovaraju legitimnom cilju zaštite ugleda i prava drugih lica.

31. Činjenica da su glas i lice agenta osiguranja bili maskirani ne menja ništa na stvari, po mišljenju Vlade, jer zakon zabranjuje snimanje i difuziju snimaka kao takve. Osim toga, kao što je utvrdio Savezni sud, nije isključeno da bi bližnji ili saradnici agenta osiguranja mogli da ga prepoznaju odnosno da ga identifikuju. Vlada osim toga tvrdi i da se nikakva konsekvencija ne može izvlačiti iz domaćeg parničnog postupka koji je nezavisan od krivičnog postupka i kojim upravlja drugačija logika.

32. Što se tiče srazmernosti preduzete mere, Savezni sud je ocenio da korišćenje skrivene kamere ima sličnosti s metodama organa tajnih istraga ili nadzora prepiske od strane pošte i telekomunikacija. Te metode su dozvoljene samo uz veoma restriktivne uslove i za teška kršenja zakona. Savezni sud se izjasnio *in concreto* u datom slučaju, a ne uopšteno. Taj sud je priznao postojanje znatnog interesa javnosti da bude informisana o eventualnim manjkavostima u oblasti prodaje životnih osiguranja, ali da je u konkretnom slučaju reportaža samo ilustrovala već poznate probleme ne otkrivajući ni jedan od tih problema. Novinar je mogao da prepriča razgovor ne snimajući ga ili pak da upotrebi neko drugo zakonom dozvoljeno sredstvo, nije na njemu bilo da prikuplja apsolutne dokaze. Vlada osim toga tvrdi i da podnosioci predstavke, kao iskusni novinari, nisu mogli ne znati da će takvim kažnjivim ponašanjem biti izloženi sankciji koja u konkretnom slučaju nije bila nerazumna.

c) Media Legal Defence Initiative (MLDI), treće lice umešač

33. MLDI, treće lice umešač, ističe značaj sredstava tajnih istraživanja za pravljenje određenih tipova reportaža, posebno kad je neophodno da se zaobiđe negovani imidž moćnih i sofisticiranih organizacija ili da bi se ušlo u neke tajne krugove kojima je pristup ograničen. Kad se koriste etički ispravno i namenski, to su poslednja sredstva kojima se pribegava a koja omogućavaju da se otkriju neke stvarne radnje koje se drugim sredstvima ne bi mogle

realistično identifikovati. Postoji određena razlika u oceni kad se snimanje odvija izvan boravišta ili službene prostorije snimanog lica. MLDI ističe da mnoge evropske države prihvataju u određenom okviru korišćenje sredstava tajnog istraživanja.

2. Ocena Suda

34. Među strankama nije sporno da osuda podnosioca predstavke predstavlja «mešanje državnih organa» u njihovo pravo na slobodu izražavanja.

35. Takvim mešanjem se krši Konvencije ako ne ispunjava zahteve iz stava 2 člana 10. Treba dakle utvrditi da li je ono bilo «predviđeno zakonom», motivisano jednim ili sa više legitimnih ciljeva u smislu tog stava i «neophodno u demokratskom društvu», da bi se ti ciljevi postigli.

a) *Predviđeno zakonom*

36. Sud podseća na svoju sudsku praksu po kojoj reči «predviđeno zakonom» ne samo da nalažu da inkriminisana mera ima osnov u domaćem pravu, već se odnose i na kvalitet predmetnog zakona: tako on mora biti pristupačan mogućim učesnicima u sporu i predvidljiv u svojim dejstvima (videti, između ostalih presuda, *Rotaru c. Roumanie* [GC], n° 28341/95, § 52, CEDH 2000-V; *Vgt Verein gegen Tierfabriken c. Suisse*, n° 24699/94, § 52, CEDH 2001-VI; *Gawęda c. Pologne*, n° 26229/95, § 39, CEDH 2002-II i *Maestri c. Italie* [GC], n° 39748/98, § 30, CEDH 2004-I). Ipak, na domaćim organima je, a posebno na sudovima, da tumače i da primenjuju domaće pravo (*Kruslin c. France*, 24. april 1990, § 29, serija A n° 176-A i *Kopp c. Suisse*, 25. mart 1998, § 59, *Recueil des arrêts et décisions /Zbirka presuda i rešenja/ 1998-II*).

37. Što se tiče okolnosti konkretnog slučaja, nije sporno da je osuda podnosioca predstavke zasnovana na jednom pristupačnom zakonskom tekstu, odnosno na članovima 179 bis i 179 ter švajcarskog Krivičnog zakonika. S druge strane, podnosioci predstavke tvrde da te zakonske norme nisu predvidljive u svojim dejstvima jer korišćenje skrivene kamere nigde nije izričito zabranjeno.

38. Sud konstatuje da se razlika u tumačenju ta dva člana švajcarskog Krivičnog zakonika od strane strana u sporu odnosi samo na cilj tih krivičnih mera, odnosno na elemente privatnosti i ličnosti koje te mere treba da zaštite. Sud međutim ističe da podnosioci predstavke ne pretenduju da tipu kažnjivog ponašanja, kako je ono opisano u predmetnim članovima, nedostaje jasnoće.

39. Zato Sud smatra da podnosioci predstavke, novinari i urednici, nisu mogli ne znati, kao profesionalci u oblasti televizijskih emisija, da se korišćenjem skrivene kamere i bez saglasnosti lica koje je predmet jedne reportaže i bez njegove saglasnosti o emitovanju te reportaže, izlažu krivičnoj sankciji.

40. U zaključku, Sud zaključuje da je sporno mešanje bilo «predviđeno zakonom» u smislu stava 2 člana 10 Konvencije.

b) *Legitimni cilj*

41. Vlada tvrdi da j osuda podnosioca predstavke imala u vidu legitimni cilj zaštite ugleda i prava drugih lica, odnosno agenta osiguranja. Pod nosioci predstavke tvrde da to mešanje nije moglo imati takav cilj zbog činjenice da, pošto su mu lice i glas bili zamaskirani, prava ugled agenta osiguranja nisu povređeni.

42. Sud konstatuje da su slika i glas agenta osiguranja snimljeni bez njegovog znanja a zatim emitovani protivno njegovom stavu, doduše u jednom anonimiziranom obliku ali na omalovažavajući način, kojim su obelodanjeni pogrešni stručni saveti koje j agent osiguravanja davao, a u televizijskoj emisiji visoke gledanosti.

43. Sud stoga smatra da je sporna mera mogla imati za cilj zaštitu prava i ugleda drugih lica, odnosno prava agenta osiguranja na sopstvenu sliku, na sopstveni govori i na sopstveni ugled.

c) Neophodno u demokratskom društvu

i. Opšta načela

44. Sloboda izražavanja predstavlja jedan od suštinskih temelja demokratskog društva, jedan od prvorazrednih uslova njegovog napretka i ličnog razvoja svakog pojedinca. Uz rezervu sadržaja stava 2 člana 10, taj uslov važi ne samo za «informacije» ili «ideje» koje nailaze na povoljan odjek ili se smatra da ne vređaju nikog odnosno da su beznačajne, već i za one koje pogađaju, šokiraju ili izazivaju zabrinutost: tako nalažu pluralizam, tolerantnost i otvorenost bez kojih nema «demokratskog društva». Uz slobodu izražavanja kakva je utvrđena članom 10 postoje i izuzeci koji zahtevaju jedno uže tumačenje, a potreba za njenim ograničavanjem mora biti utvrđena na uverljiv način (videti, između ostalih, presude *Handyside c. Royaume-Uni*, 7. decembar 1976, § 49, serija A n° 24 ; *Editions Plon c. France*, n° 58148/00, § 42, CEDH 2004-IV ; *Lindon, Otchakovsky-Laurens et July c. France* [GC], n° 21279/02 i 36448/02, § 45, CEDH 2007-IV).

45. Sud je, osim toga, istakao u mnogo navrata suštinsku ulogu koju štampa ima u demokratskom društvu. Iako štampa ne sme da prekorači određene granice, posebno kad je reč o zaštiti ugleda i prava drugih lica, na njoj je ipak da saopštava, uz poštovanje svojih dužnosti i odgovornosti, informacije i ideje o svim pitanjima od opšteg interesa. Uz tu funkciju difuzije informacija i ideja o takvim pitanjima stoji i pravo javnosti da ih prima. Da je drugačije, štampa ne bi mogla da ima tu neophodnu ulogu «psa čuvara» (*Bladet Tromsø et Stensaas c. Norvège* [GC], n° 21980/93, §§ 59 i 62, CEDH 1999-III, et *Pedersen et Baadsgaard c. Danemark* [GC], n° 49017/99, § 71, CEDH 2004-XI). Iako su prvobitno formulisana za pisanu štampu, ta načela se nesumnjivo primenjuju i na audiovizuelne medije (*Jersild c. Danemark*, 23. septembar 1994, § 31, serija A n° 29).

46. U članu 10 § 2 Konvencije istaknuto je da uživanje slobode izražavanja podrazumeva i određene «dužnosti i odgovornosti», koji važe i za medije, čak i kad je reč o pitanjima od velikog opšteg interesa. Te dužnosti i odgovornosti mogu imati poseban značaj kad postoji opasnost da se povredi ugled nekog poimenično navedenog lica i da se nanese šteta «pravima drugog lica». Stoga moraju postojati specifični motivi da bi se mediji mogli osloboditi obaveze koju inače imaju da proveravaju uvredljive činjenične izjave. U tom pogledu imaju se posebno u vidu priroda i težina onog što se nekom pripisuje i pitanje u kojoj meri neki medij može razumno smatrati svoje izvore kredibilnim kad je reč o optužujućim tvrdnjama (već navođeni slučaj *Pedersen et Baadsgaard*, § 78, i *Tønshøgs Blad A.S. et Haukom c. Norvège*, n° 510/04, § 89, 1. mart 2007.).

47. Takođe treba podsetiti da svako lice, makar ono bilo i novinar, koje koristi svoju slobodu izražavanja, ima i «određene dužnosti i odgovornosti» čiji obim zavisi od situacije i od korišćenog tehničkog postupka (*Stoll c. Suisse* [GC], n° 69698/01, § 102, CEDH 2007-V). Tako, i pored suštinske uloge koju imaju mediji u demokratskom društvu, novinari u načelu ne mogu biti oslobođeni, zaštitom koju im obezbeđuje član 10, dužnosti da poštuju krivične zakone u oblasti opšteg prava. Stavom 2 člana 10 postavljene su, uostalom, granice slobode izražavanja, koje važe čak i kad putem štampe treba izveštavati o ozbiljnim pitanjima od opšteg interesa (*ibidem*, § 102).

48. Prilikom razmatranja neophodnosti mešanja u demokratskom društvu radi «zaštite ugleda ili prava drugih lica », Sud može biti u prilici da proveri da li su domaći državni organi obezbedili pravednu ravnotežu u zaštiti vrednosti garantovanih Konvencijom a koje u nekim slučajevima mogu doći u sukob: odnosno, s jedne strane, sloboda izražavanja kakvu štiti član 10 i, s druge strane, pravo na poštovanje privatnosti kako ga garantuju odredbe člana

8 (*Hachette Filipacchi Associés c. France*, n° 71111/01, § 43, 14. jun 2007, i *MGN Limited c. Royaume-Uni*, n° 39401/04, § 142, 18. januar 2011).

49. Osim toga, pravo na zaštitu ugleda je pravo koje, kao element privatnosti, proističe iz člana 8 Konvencije (*Chauvy et autres c. France*, n° 64915/01, § 70, CEDH 2004-VI; *Pfeifer c. Autriche*, n° 12556/03, § 49, 15. novembar 2007; *Polanco Torres et Movilla Polanco c. Espagne*, n° 34147/06, § 40, 21. septembar 2010. i *Axel Springer AG c. Allemagne* [GC], n° 39954/08, § 83, 7. februar 2012.). Međutim, da bi se neko pozvao na član 8, napad na nečiji lični ugled mora dostići određeni nivo ozbiljnosti i biti izveden tako da proizvede štetu ličnom uživanju prava na poštovanje privatnosti (*A. c. Norvège*, n° 28070/06, § 64, 9. april 2009).

50. U svojoj prethodnoj praksi Sud je bio u prilici da razmatra slučajeve narušavanja ličnog ugleda javnih ličnosti (već navođeni slučaj *Axel Springer AG*). Sud podseća da je već utvrdio šest kriterijuma koji se moraju analizirati u slučaju vaganja prava na slobodu izražavanja i prava na poštovanje privatnosti: doprinos nekoj raspravi od opšteg interesa, poznatost predmetnog lica i tema reportaže, ranije ponašanje predmetnog lica, način dobijanja informacija i njihova istinitost, sadržaj, oblik i posledice objavljivanja kao i težina izrečene sankcije (već navođeni slučaj *Axel Springer AG*, §§ 90-95).

51. Sud se takođe izjašnjavao o slučajevima uvrede u vezi s profesionalnim radom nekog pojedinca (kad je reč o lekaru, *Kanellopoulou c. Grèce*, n° 28504/05, 11. oktobar 2007; kad je reč o generalnom direktoru preduzeća koje subvencionije država, *Tănăsoaica c. Roumanie*, n° 3490/03, 19. jun 2012; kad je reč o sudijama ili tužiocima, *Belpietro c. Italie*, n° 43612/10, 24. septembar 2013).

52. Ovaj konkretni slučaj razlikuje se od onih prethodnih utoliko što, s jedne strane, agent osiguranja nije bio neka posebno poznata javna ličnost a, s druge strane, što cilj sporne reportaže nije bio da kritikuje lično agenta osiguranja, već određenu poslovnu praksu u okviru profesionalne kategorije kojoj i on pripada (videti, *a contrario*, već navođeni slučaj *Kanellopoulou*). Uticaj te reportaže bio je stoga ograničen i Sud će uzeti u obzir taj poseban aspekt ovog slučaja u primeni kriterijuma proisteklih iz njegove sudske prakse.

53. Osim toga, Sud podseća da na planu člana 10 Konvencije države ugovornice raspolažu određenim prostorom za procenu da bi donosile sud o neophodnosti i obimu mešanja u slobodu izražavanja zaštićenu tom odredbom (*Tammer c. Estonie*, n° 41205/98, § 60, CEDH 2001-I, i već navođeni slučaj *Pedersen et Baadsgaard*, § 68).

54. U slučajevima kao što je ovaj, Sud smatra da ishod predstavke ne sme u načelu da zavisi od toga da li je nju podneo Sudu, na osnovu člana 10, novinar koji je objavio sporan članak, ili, sa stanovišta člana 8 Konvencije, ili lice koje je predmet tog članka. Naime, ta prava *a priori* zaslužuju jednako poštovanje (*Hachette Filipacchi Associés (ICI PARIS) c. France*, n° 12268/03, § 41, 23. jul 2009, *Timciuc c. Roumanie* (déc.), n° 28999/03, § 144, 12. oktobar 2010, i *Mosley c. Royaume-Uni*, n° 48009/08, § 111, 10. maj 2011; videti takođe tačku 11 Rezolucije Parlamentarne skupštine, gornji stav23). Stoga bi, u načelu, prostor za procenu mora biti isti u oba slučaja.

55. Ako je vaganje ta dva prava od strane domaćih organa obavljeno uz poštovanje kriterijuma koje je utvrdio Sud u svojoj sudskoj praksi, potrebni su jaki ozbiljni razlozi da bi mišljenje domaćih sudova bilo zamenjeno mišljenjem Suda (*Palomo Sánchez et autres c. Espagne* [GC], n°s 28955/06, 28957/06, 28959/06 i 28964/06, § 57, CEDH 2011 i već navođeni slučaj *MGN Limited*, §§ 150 et 155).

ii. Primena na konkretan slučaj

56. Sud mora pre svega da utvrdi da li se predmetna reportaža odnosila na neku temu od opšteg interesa. Sud odmah ističe da se tema realizovane reportaže, odnosno loš kvalitet

saveta koje dele agenti osiguranja, dakle pitanje zaštite prava potrošača koje iz toga proističe, odnosila na raspravu koja je bila od veoma velikog javnog značaja.

57. Za Sud je takođe značajno da se razmotri da li je predmetna reportaža mogla da potkrepi javnu raspravu o toj temi (već navođeni slučaj *Stoll*, § 121). U tom pogledu, Savezni sud smatra da, iako je tema mogla, po sebi, da bude od javnog interesa da ako je i pokušano tom temom odrediti značaj tog fenomena, inkriminisana reportaža nije ponudila ni jedan nov element problematici lošeg kvaliteta tih saveta. Osim toga, i neki drugi postupci, koji ne bi u tolikoj meri predstavljali udar na interese agenta osiguranja, omogućili bi da se razmotri ta problematika. Po shvatanju Suda, jedino je važno pitanje da li je ta reportaža mogla da doprinese raspravi od javnog interesa, a ne da li je reportaža u potpunosti postigla taj cilj

58. Sud stoga prihvata da je takvim člankom načeta jedna tema od opšteg interesa.

59. Sud podseća da član 10 § 2 Konvencije ne ostavlja veliki prostor za ograničavanje slobode izražavanja u oblasti pitanja od opšteg interesa (*Sürek c. Turquie (n° 1)* [GC], n° 26682/95, § 61 CEDH 1999-IV; već navođeni slučaj *Stoll*, § 106; *Wingrove c. Royaume-Uni*, 25. novembar 1996, § 58, *Recueil* 1996-V; *Dupuis et autres c. France*, n° 1914/02, § 40, 7. jun 2007).

60. Dakako, kao što je već istakao, Sud konstatuje da agent osiguranja snimljen bez svog znanja, nije javna ličnost. On nije bio dao saglasnost da bude sniman mogao je dakle «razumno da veruje u privatni karakter» tog razgovora (videti, *mutatis mutandis*, *Halford c. Royaume-Uni*, 25. jun 1997, §§ 44 i 45, Zbirka presuda i rešenja 1997-III i *Perry c. Royaume-Uni*, n° 63737/00, §§ 36-43, CEDH 2003-IX). Međutim, fokus sporne reportaže nije bio na ličnosti agenta osiguranja već na određenu poslovnu praksu koja se sprovodi unutar određene profesionalne delatnosti. Osim toga, razgovor se nije odvijao u službenim prostorijama agenta osiguranja niti u nekom drugom službenom prostoru (*a contrario* i *mutatis mutandis*, *Chappell c. Royaume-Uni*, 30. mart 1989, § 51, serija A n° 152-A; već navođeni slučaj *Niemietz*, §§ 29-33; *Funke c. France*, 25. februar 1993, § 48, serija A n° 256-A; *Crémieux c. France*, 25. februar 1993, § 31, serija A n° 256-B; i *Mialhe c. France (n° 1)*, 25. februar 1993, § 28, serija A n° 256-C). Sud smatra stoga da je povreda privatnosti agenta osiguranja manjeg značaja nego da se reportaža odnosila na agenta lično i isključivo.

61. I način dobijanja informacija i njihova istinitost igraju značajnu ulogu. Sud je, naime, već istakao da je garancija koju član 10 nudi novinarima za izveštaje o pitanjima od opšteg interesa uslovljena time da oni na koje se ta garancija odnosi rade u dobroj veri na osnovu tačnih činjenica i da objavljuju informacije koje su «pouzdana i precizna» uz poštovanje novinarske deontologije (videti, na primer, *Fressoz et Roire c. France* [GC], n° 29183/95, § 54, CEDH 1999-I; već navođeni slučaj *Pedersen et Baadsgaard*, § 78; već navođeni slučaj *Stoll*, § 103, i već navođeni slučaj *Axel Springer AG*, § 93). Sud ističe da se strane u sporu, iako se pozivaju na različite izvore, ipak u suštini slažu o činjenici da korišćenje skrivene kamere nije bilo apsolutno zabranjeno u domaćem pravu, već da je moglo biti dopušteno uz ispunjavanje nekih strogih uslova (videti gornje §§ 29 i 32). Po njima, takvo korišćenje je dozvoljeno samo kad postoji javni interes za objavljivanje informacija i pod uslovom da se dobijene informacije nisu mogle pribaviti na drugi način. Sud je već utvrdio da tema reportaže odgovara na jedno pitanje od opšteg interesa. Ono što je na ovom stadijumu važno za Sud, to je analiza ponašanja podnosilaca predstavke. U tom pogledu, iako Sud smatra da agent osiguranja može da smatra da su ga podnosioci predstavke prevarili, on ipak smatra da se ovima ne može pripisati ponašanje koje bi bilo nedvosmisleno suprotno deontološkim pravilima. Oni, naime, nisu ignorisali novinarska pravila koja je definisao švajcarski Savet za štampu (videti gornji § 29) kojima se ograničava korišćenje skrivene kamere, već bi se pre moglo reći da su zaključili – pogrešno, prema najvišem švajcarskom sudu – da je predmet njihovih reportaža bio dovoljno opravdanje za korišćenje skrivene kamere. Sud ističe da o tom pitanje čak ni švajcarski sudovi nisu postigli saglasnost, budući da su, u prvom stepenu,

oslobodili podnosiocima predstavke od svake krivične odgovornosti. Stoga je Sud mišljenja da se podnosiocima predstavke mora priznati pogodnost sumnje (*in dubio pro reo*) u vezi s njihovom spremnošću da poštuju deontološka pravila koja se mogu primeniti na ovaj konkretan slučaj, a u vezi s dobijanjem informacija.

62. Što se tiče iznesenih činjenica, njihova istinitost nikad nije osporena. To da bi bilo zanimljivije za potrošače, kako to tvrdi Vlada, da je kritikovan obim problema radije nego njihova priroda, ništa ne menja u toj konstataciji.

63. Sud zatim podseća da se može uzeti u obzir način na koji je neka reportaža ili neka fotografija objavljena i način na koji je u njima predmetno lice predstavljeno (*Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagsgesellschaft m.b.H. c. Autriche* (n° 3), n°s 66298/01 i 15653/02, § 47, 13, decembar 2005; *Reklos et Davourlis c. Grèce*, n° 1234/05, § 42, 15. januar 2009; i *Jokitaipale et autres c. Finlande*, n° 43349/05, § 68, 6. april 2010.). Osim toga, obim difuzije reportaže i fotografije može takođe da bude značajan, u zavisnosti od toga da li je reč o listu s nacionalnim tiražom ili lokalnim, značajnim ili manje značajnim tiražom (*Iltalehiti et Karhuvaara c. Finlande*, n° 6372/06, § 47, 6. april 2010.).

64. U konkretnom slučaju, Sud konstatuje da su podnosioci predstavke snimili slikom i zvukom jedan razgovor koji sadrži navodno pregovaranje između agenta osiguranja i novinarkе. Po mišljenju Suda, sam snimak je samo ograničeno ugrozio interese agenta osiguranja jer je samo jedan uži krug lica imao pristup tom snimku, što Vlada prihvata.

65. Taj snimak je zatim emitovan u obliku reportaže, posebno pežorativne u odnosu na agenta osiguranja, kao što je Sud to već uočio. Iako kratko, emitovanje sekvenci tog snimka moglo je da značajnije ugrozi pravo agenta osiguranja na privatnost, jer su mnogi televizijski gledaoci – njih oko deset hiljada prema tvrđenju Vlade - mogli da se upoznaju s njihovim sadržajem. A Sudu nije nepoznato da su učinci audiovizuelnih medija često neposredniji i moćniji od učinaka pisane štampe (već navođeni slučaj *Jersild*, § 31). Tako je publika mogla da formira sopstvenu predstavu o kvalitetu davanih saveta i o manjkavosti profesionalnosti agenta osiguranja. S obzirom na to, od odlučujućeg značaja u konkretnom slučaju je to što su podnosioci predstavke pikselizovali lice agenta osiguranja tako da je samo boja njegove kose i njegove kože mogla videti nakon te transformacije slike. I njegov glas je bio izmenjen. Na isti način, Sud ističe da iako je odeća agenta osiguranja bila vidljiva, na njoj takođe nisu bili vidljivi znaci raspoznavanja. Najzad, razgovor se nije odvijao u prostorijama u koje agent osiguranja uobičajeno dolazi,

66. Stoga Sud smatra, uvidom u okolnosti slučaja, da mešanje u privatnost agenta osiguranja, koji je odbio da se izjasni o razgovoru, nema takvu težinu (već navođeni slučaj *A. c. Norvège*) da bi zaklonilo interes javnosti da bude informisana o navodnim lošim načinima ugovaranja osiguranja.

67. Najzad, u vezi s težinom sankcije, Sud mora imati u vidu njenu prirodu i njenu težinu. Može se dogoditi da sama činjenice osuđujuće presude bude značajnija od minornog karaktera izrečene kazne (već navođeni slučaj *Stoll*, §§ 153-154). U konkretnom slučaju, iako su novčane kazne od dvanaest dana-novčane kazne za prvih troje podnosilaca predstavke i od četiri dana-novčane kazne za četvrtog podnosioca predstavke relativno blage, Sud smatra da bi sankcija koju je izrekao krivični sudija mogla da navede štampu da se uzdržava od izražavanja kritike (već navođeni slučaj *Stoll*, § 154), i to čak iako podnosioci predstavke nisu bili lišeni mogućnosti da emituju svoju reportažu.

68. S obzirom na prethodno, Sud smatra da sporna mera nije bila, u konkretnom slučaju, neophodna u demokratskom društvu i da stoga prekršen član 10 Konvencije.

II. O PRIMENI ČLANA 41 KONVENCIJE

69. Prema članu 41 Konvencije,

« Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci»

70. Podnosioci predstavke nisu podneli zahtev za pravično zadovoljenje. Stoga Sud smatra da nema potrebe da izriče nadoknadu po tom osnovu.

IZ TIH RAZLOGA, SUD,

1. *Izjavljuje*, jednoglasno, da je predstavka prihvatljiva;
2. *Izriče*, sa šest glasova za i jednim glasom protiv, da je prekršen član 10 Konvencije.

Sačinjeno na francuskom jeziku, a zatim saopšteno u pisanom obliku 24. februara 2015, primenom pravila 77 §§ 2 i 3 Pravilnika Suda.

Stanley Naismith
Sekretar veća

Işıl Karakaş
Predsednica

Uz ovu presudu, u skladu sa članom 45 § 2 Konvencije i pravilom 74 § 2 Pravilnika Suda, priloženo je i izdvojeno mišljenje sudije Lemmensa.

Izdvojeno mišljenje nije prevedeno, ali se može pročitati na izvornom, engleskom i/ili francuskom jeziku presude, koja se nalazi u bazi podataka predmeta Evropskog suda za ljudska prava HUDOC.

A.I.K.
S.H.N.

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2015.

Zvanični jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prevod je nastao uz podršku Fiducijarnog fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Tekst prevoda ne obavezuje Sud, niti Sud snosi bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. Prevod može biti preuzet iz baze podataka predmeta Evropskog suda za ljudska prava HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz kakve druge baze podataka sa kojom je Sud podelio ovaj prevod. Tekst može biti preštampan u nekomercijalne svrhe pod uslovom da se tačno naznači puni naziv predmeta, uz gore navedeno obaveštenje o autorskom pravu i uz pozivanje na Fiducijarni fond za ljudska prava Saveta Evrope. Ako nameravate da bilo koji deo ovog prevoda iskoristite u komercijalne svrhe, molimo vas da se prethodno obratite na adresu publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2015.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2015.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à l'adresse suivante: publishing@echr.coe.int.